

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Bergen, 1. oktober 2012

HØRING – NOU 2012: 13 PENSJONSLOVENE OG FOLKETRYGDREFORMEN II

Norwegian Insurance Partner (NIP) viser til Finansdepartementets høringsbrev av 29. juni 2012 vedlagt Utredning nr. 26 fra Banklovkommisjonen «Pensjonslovene og folketrygdreformen II» med utkast til ny lov om kollektiv tjenestepensjonsforsikring.

1. Innledning

NIP er i hovedsak positive til Banklovkommisjonens lovforslag til et fremtidig forsikringsbasert tjenestepensjonsprodukt. Forslaget er godt tilpasset hovedprinsippene i ny folketrygd, samt de soliditetsmessige og økonomiske utfordringene som har blitt en stadig større utfordring for pensjonsinnretningene og foretakene de senere årene.

Lovforslaget innebærer at pensjonsinnretningene får en betydelig lavere biometrisk og finansiell risiko sammenlignet med dagens ytelsesbaserte pensjonsordninger. Lovforslaget løser også i stor grad de betydelige utfordringer pensjonsinnretningene vil ha med implementering av nye kapitalkrav gjennom det kommende Solvens II-regelverket. Dette skyldes at produktet tar utgangspunkt i en nullgaranti som innebærer at arbeidstakerne er sikret mot reduksjon i opptjent pensjonsbeholdning, i forhold til rentegarantien i dagens ytelsesbaserte pensjonsordninger som ved utgangen av 2012 antas å utgjøre om lag 3,3 prosent. Videre er levealdersrisikoen så godt som fjernet.

Banklovkommisjonen har på en god måte fulgt opp de utfordringer for ytelsesbaserte pensjonsordninger som gjelder krav om regnskapsføring av pensjonskostnader, og som har bidradd til en betydelig konvertering til innskuddspensjon som følge av økte og uforutsigbare pensjonskostnader. Lovforslaget medfører at kravene blir sterkt redusert i «standardmodellen» og så godt som fjernet i «grunnmodellen». Krav om regnskapsføring kan imidlertid bidra til at enkelte foretak velger grunnmodellen eller innskuddspensjon og kravene til regnskapsføring bør derfor utredes nærmere av Norsk Regnskapsstiftelse (NRS). Se nærmere om dette under punkt 3 nedenfor.

Utkastet til ny tjenestepensjonslov er en rammelov med betydelig fleksibilitet for fastsetting av vilkår for premietilskudd, som på en god måte kan tilpasses foretakenes lønnsevne, økonomi og personalpolitiske hensyn. Hovedforskjellen mellom de to modellene er at i standardmodellen skal foretaket årlig oppregulere pensjonsbeholdningen med lønnsveksten etter nærmere regler. I grunnmodellen skal pensjonsbeholdningen reguleres med avkastningen etter nærmere regler. Videre skal alle kostnader og risikopremier, samt avsetning til administrasjonsreserve i standardmodellen dekkes av foretaket både i opptjeningstiden og i utbetalingstiden. Tilsvarende gjelder for grunnmodellen i opptjeningstiden, men i utbetalingstiden skal kun forvaltningskostnader dekkes av foretaket. Videre er det i grunnmodellen ikke krav om avsetning til administrasjonsreserve.

Det fremkommer av utredningen at standardmodellen skal kunne sikre arbeidstakeren en alderspensjon på om lag samme nivå som er normalt innenfor dagens ytelsesbaserte pensjonsordninger.

Banklovkommisjonen gir uttrykk for at den nye tjenstepensjonsloven er en hybridordning hvor opptjeningstiden først og fremst er preget av innskuddspremier og utbetalingstiden er preget av ytelsesfastsettelse. Det er lagt opp slik med sikte på å kunne gi folketrygd og tjenstepensjonsforsikring på til sammen 66 prosent av lønn med 40 års opptjeningstid. NIP gjør oppmerksom på at omdanning fra en ytelsesbasert pensjonsordning til ny tjenstepensjonslov vil kunne gi en betydelig omfordeling av premie og pensjonsopptjening fra eldre til yngre medlemmer, og uavhengig av hvilke innskuddssatser som velges innenfor loven, og uavhengig av valg av standardmodell eller grunnmodell, vil samlet pensjonsnivå kunne variere betydelig avhengig av opptjeningen i gammel og ny pensjonsordning, lønn og lønnsvekst. En omdanning vil også kunne medføre at arbeidstakerne eventuelt vil kreve lønnskompensasjon for redusert pensjonsopptjening, slik erfaringer viser ved omdanninger fra ytelsesbaserte til innskuddsbaserte pensjonsordninger.

NIP er av den oppfatning at det nye tjenstepensjonsproduktet er et godt og interessant alternativ til dagens ytelsesbaserte pensjonsordninger og til dagens innskuddsbaserte pensjonsordninger. De erfaringer vi har fått fra markedet så langt er også positive, selv om produktet i sin helhet, og med de alternative løsninger som foreligger gjennom standardmodellen og grunnmodellen, oppleves som komplisert. Vi mener imidlertid at reglene og prinsippene for levealdersjustering må utredes nærmere, samt at alternative løsninger for levealdersjustering bør utredes og vurderes. Se nærmere om dette under punkt 2 nedenfor.

Lovforslaget kan imidlertid ikke vurderes i sin helhet før hovedlinjene i hvilke tjenstepensjonsprodukter som kan tilbys er kjente. Dette inkluderer vilkår for sammenkobling mellom dagens ytelsesbaserte pensjonsordninger og pensjonsordninger etter den nye tjenstepensjonsloven, endringer i maksimale innskuddssatser og knekkpunkt i innskuddsbaserte pensjonsordninger, vilkår for omdanning fra innskuddsbasert pensjonsordning til ny tjenstepensjonslov, vilkår for risikoytelser samt overgangsregler.

2. Delingstall (levealdersjustering)

Banklovkommisjonens mandat om delingstall (levealdersjustering) lyder som følger:

«En vurdering av om det er hensyn som tilsier at delingstall skal innføres i tjenstepensjonsordningene i privat sektor, og om det er gjennomførbart å innføre delingstall, og i tilfelle hvordan.»

Banklovkommisjonen har kommet til at levealdersrisikoen i kollektiv pensjonsforsikring bør håndteres innenfor en ordning som i hovedsak er utformet i samsvar med prinsippene i ny folketrygd.

2.1 Dødelighetsarv i opptjeningstiden

Banklovkommisjonen foreslår at pensjonskapitalen til de som dør i opptjeningstiden skal tilføres (fordeles som dødelighetsarv) til de som fremdeles ikke har tatt ut pensjon. Forslaget innebærer at pensjonsinnretningene ikke lenger vil ha noen levealdersrisiko knyttet til beregnet dødelighetsarv i opptjeningstiden.

I henhold til lovutkastet §§ 4-6 annet ledd og 4-12 annet ledd skal pensjonskapital som frigjøres tilføres pensjonsordningene og deretter fordeles på medlemmene. Kapitalen skal fordeles forholdsmessig på medlemmene ut fra størrelsen av pensjonsbeholdningen for hvert medlem i forhold til den totale

pensjonsbeholdningen. Banklovkommisjonen beskriver dette på følgende måte i merknadene til § 4-6 annet ledd:

«Et medlem som har en alderspensjonskapital på 1 million kroner, vil således få tilført dobbelt så mye i dødelighetsarv som et medlem som har halvparten så stor alderspensjonsbeholdning.»

Denne metoden for fordeling av dødelighetsarv er basert på relativt enkle prinsipper. Fordelingen er ikke basert på forsikringstekniske prinsipper og fordelingen av dødelighetsarv vil således kunne bli tilfeldig avhengig av pensjonsinnretningens risikoprofil, det vil si bransjefordelingen, alderssammensetningen og kjønnsfordelingen i forsikringsbestanden.

NIP er av den oppfatning at pensjonsinnretningenes premietariffer bør legges til grunn for fordeling av dødelighetsarv. Dødelighetsarven vil da bli fordelt i forhold til et medlems dødssannsynlighet (dødsintensitet), det vil si sannsynligheten for at medlemmet dør i løpet av året. Et medlems dødelighetsarv vil således øke ved økende alder og pensjonsbeholdning. Dette vil medføre at dødelighetsarv fordeles basert på innarbeidede forsikringstekniske prinsipper, og pensjonsinnretningene vil fremdeles ha forsikringsrisiko i opptjeningsperioden. Dødelighetsarven vil således også bli mer forutsigbar og jevnt fordelt på medlemmene.

2.2 Levealdersjustering og dødelighetsarv i utbetalingsperioden

På utbetalingstidspunktet foreslår Banklovkommisjonen at levealdersjustering og nøytralt uttak gjennomføres ved bruk av delingstall som fastsettes for folketrygden for hvert årskull for uttak av alderspensjon mellom 62 og 75 år. Det åpnes for å benytte en justeringsfaktor felles for forsikringsbransjen (bransjefastsatt justeringsfaktor). Videre kan pensjonsinnretninger med avvikende forventet levealdersrisiko i sin portefølje, som ikke omfattes av justeringsfaktoren, ta hensyn til dette ved beregning av årlig premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden.

I lovutkastet § 4-18 annet ledd viser Banklovkommisjonen til to forhold som må hensyntas ved fastsettelsen av justeringsfaktoren:

- Avvik i den dødelighetsstatistikk som benyttes av pensjonsinnretningene og den alminnelige utviklingen i befolkningens levealder.
- Diskonteringsrenten som benyttes av pensjonsinnretningene avviker fra den diskonteringsrente som er benyttet ved fastsettelsen av delingstallene i folketrygden.

Ved fastsettelse av delingstallene i folketrygden tas det hensyn til at pensjon under utbetaling reguleres med lønnsvekst fratrasket en faktor på 0,75 prosent.

Det er imidlertid flere forhold som må hensyntas ved fastsettelsen av justeringsfaktoren:

- Dødelighetsarven i utkast til ny tjenstepensjonslov fordeles årlig til hvert medlems pensjonsbeholdning, mens delingstallene i folketrygden også skal reflektere utviklingen i dødeligheten frem til pensjonsuttak, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008-2009). Våre beregninger viser at for en mann opptatt i en tjenstepensjonsforsikring ved 27 år og med 40 år til 67 år vil tilført dødelighetsarv utgjøre ca 9,5 prosent av pensjonsbeholdningen ved 67 år, inklusiv tilført avkastning (ca 7,6 prosent hvis avkastningen er lik 0 prosent). Tilsvarende vil denne andelen for kvinne utgjøre ca 5,6 prosent inklusiv avkastning (4,5 prosent ved avkastning 0 prosent).

- I henhold til Ot.prp. nr. 37 fastsettes delingstallene for et årskull endelig det året et årskull fyller 61 år basert på observerte dødelighetsrater for eldre årskull. Delingstallet fastsettes utelukkende på grunnlag av observert dødelighet og framskrivninger av levealderen blir dermed ikke hensyntatt. Gjenstående forventet levealder er således undervurdert.

2.2.1 Særskilt premie for levealdersrisiko

Banklovkommisjonen legger opp til at pensjonsinnretningene kan ta en premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden, jf. lovutkastet § 4-18 fjerde ledd.

Det fremkommer at gjenstående risiko (restrisiko) vil dreie seg om enkelte pensjonsinnretningers risiko knyttet til forventet levetid og dødelighet i utbetalingstiden som ikke fanges opp av den gjennomsnittsberegning som er grunnlaget for den bransjefastsatte justeringsfaktor til folketrygdens delingstall. Slik premie bør derfor kunne belastes de pensjonsordninger som har et risikoavvik i forhold til den bransjefastsatte standarden. Dette er nærmere beskrevet på side 12:

«Dersom en pensjonsinnretning som følge av sammensetning av medlemmer i sin portefølje har en forventet levetid som avviker fra bransjjusteringen, skal en eventuell tilleggsrisiko knyttet til levealder i utbetalingstiden dekkes ved en særskilt premie. En slik premie skal fordeles på objektivisert grunnlag på de pensjonsordninger i pensjonsinnretningen som har avvikende forventet levealder i forhold til det som er lagt til grunn ved bransjjusteringen av delingstallet.»

En nærmere beskrivelse av fordelingen følger på side 93:

“Den merrisikoen en pensjonsinnretning kan ha som følge av populasjonen i sin portefølje, og som de dermed må kreve premie for etter § 4-18 fjerde ledd, vil ikke nødvendigvis skrive seg fra alle pensjonsordningene i pensjonsinnretningen. Slik premie bør derfor kunne belastes de pensjonsordninger som har et risikoavvik i forhold til den bransjefastsatte standarden. Fordelingen av premien mellom de pensjonsordninger som har et slikt avvik kan enten skje etter medlemsantallet i ordningen, pensjonskapitalens størrelse eller en annen objektivisert fordelingsnøkkel.”

Belastning av særskilt risikopremie kun til foretak som har en merrisiko, eksempelvis som følge av en høyere andel kvinner, kan medføre at foretaket flytter pensjonsordningen til annen pensjonsinnretning som ikke har merrisiko (som har risiko lavere enn bransjegjennomsnittet) i sin portefølje eller av konkurransemessige årsaker ikke belaster slik risikopremie. Dette kan eventuelt få uheldige følger for konkurransen i markedet.

2.3 Nytt dødelighetsgrunnlag i kollektiv pensjonsforsikring

NIP vil ikke tilrå at pensjonsinnretningene ved beregning av årlige pensjoner i det nye tjenestepensjonsproduktet skal benytte folketrygdens delingstall, justert for en bransjefastsatt justeringsfaktor og eventuelt ved belastning av en særskilt risikopremie.

NIP er kjent med at bransjen i slutten av august 2012 oversendte forslag til et nytt dødelighetsgrunnlag til Finanstilsynet, som skal innføres for kollektive rente- og pensjonsforsikringer fra 2014. Det legges til grunn at det skal innføres et dynamisk dødelighetsgrunnlag basert på omfattende teori hvor dødeligheten også vil avhenge av kalendertid og som vil erstatte behovet for opptrappingsplaner. Det nye beregningsgrunnlaget vil således i betydelig større grad følge nedgangen i dødeligheten for de forskjellige årskullene og

forutsetningsvis gjøre at dødelighetsrisikoen blir betydelig redusert.

Det nye dødelighetsgrunnlaget implementeres i det tekniske beregningsgrunnlaget i kollektiv pensjon i 2014 uavhengig av innføringen av nye tjenstepensjonsprodukter.

Basert på de utfordringer vi mener Banklovkommisjonens forslag om delingstall og levealdersjustering innebærer, vil vi tilrå at det nye dødelighetsgrunnlaget anvendes både i opptjeningstiden og i utbetalingstiden. Behovet for en særskilt premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden vil da bortfalle.

2.4 Oppsummering om dødelighetsarv og levealdersjustering

NIP mener at tildeling av dødelighetsarv i opptjeningstiden bør baseres på pensjonsinnretningenes premietariffer og således på innarbeidede forsikringstekniske prinsipper.

NIP støtter Banklovkommisjonens medlemmer som mener at forslagene når det gjelder delingstall, justeringsfaktor og premie for utvikling av dødelighet etter uttak av pensjon ikke er tilstrekkelig utredet.

Det legges også vekt på at forslaget fra Banklovkommisjonen bygger på kompliserte prinsipper for levealdersjustering og beregning av årlig pensjon, som totalt sett avviker betydelig fra folketrygdens prinsipper for fastsetting av delingstall og beregning av årlig pensjon. Det bemerkes også at delingstallene ikke vil være gjenkjennelig i forhold til folketrygdens delingstall. Prinsippene bryter også med grunnleggende prinsipper for forsikringsvirksomhet om at premier skal forhåndsberegnes. Videre bør det så langt som mulig unngås at livselskapene belaster premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden.

Banklovkommisjonen uttaler følgende i avsnitt 5.5.5:

«Gjennom innføringen av en ordning basert på prinsippene for levealdersjustering i folketrygden oppnår man at pensjonsinnretningenes levealdersrisiko reduseres til null i opptjeningsperioden og så å si til null også i utbetalingsperioden. Prinsipielt sett innebærer dette en vesentlig endring av pensjonsinnretningenes rammebetingelser sammenlignet med hva forholdene er under dagens ytelsesbaserte foretakspensjonsordninger.»

NIP mener det ikke må være et mål med ny tjenstepensjonslov at livselskapene skal fris for biometrisk risiko. Etter vårt syn er det viktig at pensjonsinnretningene fremdeles har levealdersrisiko både i opptjeningstiden og i utbetalingstiden. Dette vil også virke positivt på konkurransen i markedet.

3. Regnskapsføring av pensjonskostnader

Ved utforming av reglene for henholdsvis standardmodellen og grunnmodellen har Banklovkommisjonen lagt vesentlig vekt på å unngå eller begrense foretakenes plikt etter gjeldende regnskapspraksis til å balanseføre nåverdien av fremtidige pensjonsforpliktelser. Banklovkommisjonen har derfor søkt å utforme reglene for grunnmodellen slik at balanseføring i hovedsak skal kunne unngås. Ved utforming av standardmodellen er det lagt vesentlig vekt på å oppnå en betydelig begrensning av omfanget av et krav om balanseføring.

3.1 Krav til regnskapsføring av pensjonskostnader

Vurderingen av om en pensjonsordning blir å anse som en innskuddsordning eller en ytelsesordning, må gjøres med utgangspunkt i det økonomiske innholdet i pensjonsavtalen.

En innskuddsordning er definert slik, jf. IAS 19.7:

«Innskuddsbaserte pensjonsordninger er pensjonsordninger der et foretak betaler inn faste bidrag til en atskilt enhet (fond), og ikke har noen juridisk eller underforstått plikt til å utbetale ytterligere bidrag dersom fondet ikke har tilstrekkelige eiendeler til å betale alle ytelser knyttet til tjenester som ansatte har utført i inneværende og tidligere regnskapsperioder.»

Alle andre ordninger er ytelsesordninger.

For å vurdere klassifiseringen mellom innskudds- og ytelsesordninger, må det tas stilling til hvem som bærer risikoen for negativ utvikling for både demografiske forhold (risiko knyttet til ytelsen) og finansielle forhold (investeringsrisiko knyttet til pensjonsmidler).

3.1.1 Demografiske forhold (aktuariell risiko knyttet til ytelsen)

Dersom foretaket blir ansvarlig for å foreta innbetalinger som gjelder allerede opptjente rettigheter, eksempelvis som følge av redusert grunnlagsrente eller at forventet levealder øker, vil dette være forhold som tilsier regnskapsmessig behandling som ytelsesplan.

Risikoen for økt levealder kan eventuelt legges over på arbeidstaker ved at ytelsene blir justert for økt levealder (levealdersjustering).

3.1.2 Finansielle forhold (investeringsrisiko)

Dersom ansvaret for avkastning på pensjonsmidlene, og derved regulering av opptjente rettigheter, ligger reelt og utelukkende på pensjonsinnretningen for en eventuell rentegaranti og på arbeidstaker for avkastning utover rentegarantien, taler dette for at ordningen kan anses som en innskuddsordning.

3.1.3 Krav til regnskapsføring som innskuddsordning

For at et foretak skal kunne regnskapsføre ordningen som en innskuddsordning, må det være reelt ut fra avtale, intensjon og praksis at foretaket ikke garanterer for et avtalt eller tilsiktet pensjonsnivå. Foretaket kan verken direkte eller indirekte dekke opp for at avkastningen på innbetalte premier ikke har vært tilstrekkelig for å oppnå det avtalte eller tilsiktede pensjonsnivået.

En endelig vurdering av den regnskapsmessige behandlingen av en pensjonsordning kan først gjøres når det er klart hvordan en avtale fordeler risikoen mellom pensjonsinnretningen, foretaket og arbeidstaker.

Det er det til enhver tid gjeldende pensjonsløfte, det vil si den avtalen som til enhver tid er inngått, som skal regnskapsføres.

3.2 Regnskapsføring for standardmodellen

Det økonomiske innholdet i vilkårene i standardmodellen tilsier at pensjonsordningen må klassifiseres som en ytelsesordning. Dette omtales nærmere nedenfor:

3.2.1 Årlig regulering av pensjonsbeholdningen

I henhold til lovutkastet § 4-8 skal pensjonsbeholdningen i opptjeningsperioden reguleres årlig i samsvar med alminnelig lønnsvekst (i samfunnet), alternativt med alminnelig lønnsvekst i foretaket. Årlig premie for regulering av pensjonsbeholdningen (reguleringspremien) skal dekkes av årets avkastning av de midler som er knyttet til medlemmenes pensjonsbeholdninger eller, dersom årets avkastning ikke er tilstrekkelig, ved

overføring av midler fra reguleringsfondet etter § 4-7 annet ledd. Udekket del av reguleringspremien skal dekkes av foretaket. I realiteten fremstår dette som en årlig avkastningsgaranti hvor garantnivået er koblet til den alminnelige lønnsveksten.

I henhold til lovutkastet § 4-9 kan det også fastsettes regler om regulering av pensjonsbeholdningen ved særskilt avtalt lønnsøkning. Engangspremie for oppregulering etter første ledd skal dekkes av foretaket. En slik individuell regulering vil også utgjøre en årlig avkastningsgaranti, men garantnivået er da koblet til en spesifikk lønnsøkning.

I henhold til reguleringsvilkårene i §§ 4-8 og 4-9 ligger ansvaret for reguleringen av opptjente rettigheter (pensjonsbeholdningen) på foretaket, hvilket tilsier at standardmodellen må anses som en ytelsesordning. Det forhold at reguleringspremien i enkelte år kan bli dekket helt eller delvis av avkastningen, vil bidra til en mindre differanse mellom pensjonsforpliktelse og pensjonsmidlene sammenlignet med tradisjonelle ytelsesordninger. Nettoforpliktelsen blir således lavere, volatiliteten blir mindre og samvariasjonen mellom forpliktelsene og midlene blir bedre. Forpliktelsen i disse ordningene er avledet av verdien av pensjonsmidlene, noe som gjør at forventet nettoforpliktelsen blir lavere, samt at volatiliteten reduseres (lavere estimatavvik).

3.2.2 Årlige kostnader ved administrasjon av pensjonsbevis

I henhold til lovutkastet § 6-8 fjerde ledd skal årlige kostnader ved administrasjon av pensjonsbeviset dekkes av administrasjonsavsetning knyttet til pensjonsbeviset. Har pensjonsbeviset ikke administrasjonsavsetning, skal kostnadene dekkes ved fradrag i årlig avkastning av midlene i pensjonsbeholdningen. Slik administrasjonsavsetning gjelder kun for standardmodellen, jf. lovutkastet § 6-2 annet ledd.

Når pensjonsinnretningen beregner og belaster et årlig vederlag for administrasjonsavsetning, er det foretaket som betaler for risikoen. Dette kan eventuelt medføre at pensjonsordningen må klassifiseres som en ytelsesordning.

3.2.3 Årlig vederlag for avkastningsrisiko og premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden

I henhold til lovutkastet § 4-11 annet ledd punkt b skal årlig vederlag for avkastningsrisiko og premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden dekkes av foretaket.

Når pensjonsinnretningen beregner og belaster et årlig vederlag for avkastningsrisiko og premie for levealdersrisiko, er det foretaket som betaler for risikoen. Dette kan eventuelt medføre at pensjonsordningen må klassifiseres som en ytelsesordning.

3.3 Regnskapsføring for grunnmodellen

Det økonomiske innholdet i vilkårene i grunnmodellen tilsier i hovedsak at pensjonsordningen kan klassifiseres som en innskuddsordning.

I henhold til lovutkastet § 4-14 annet ledd skal årlig vederlag for avkastningsrisiko og premie for levealdersrisiko i utbetalingstiden dekkes ved et fradrag i årlig avkastning av pensjonsbeholdningen i utbetalingsperioden eller om nødvendig i den årlige pensjonsytelse som skal utbetales. Dette ansvaret ligger således på arbeidstaker, hvilket taler for at ordningen kan anses som en innskuddsordning.

Dersom en pensjonsordning etter grunnmodellen ikke har vilkår om regulering av pensjoner etter lovutkastet § 4-21 annet ledd (i realiteten en avkastningsgaranti), vil dette isolert sett tale for at pensjonsordningen kan klassifiseres som en innskuddsordning.

Dersom en pensjonsordning etter grunnmodellen har vilkår om avkastningsgaranti i henhold til § 2-3 annet ledd, er det foretaket som betaler for risikoen. Dette kan eventuelt medføre at pensjonsordningen må klassifiseres som en ytelsesordning. Dersom dette vederlaget for avkastningsrisiko dekkes ved et fradrag i årlig avkastning av pensjonsbeholdningen, vil ansvaret ligge på arbeidstaker hvilket taler for at ordningen kan anses som en innskuddsordning.

I henhold til lovutkastet § 4-14 (2) skal forvaltningskostnader i utbetalingstiden dekkes av foretaket. Det bemerkes spesielt at dette kan medføre krav om balanseføring, fordi foretaket påtar seg en økonomisk risiko. Medlemmet Mildal mener at forvaltningskostnadene skal trekkes av avkastningen av pensjonsbeholdningen på samme måte som administrasjonskostnadene. NIP støtter dette, som vil tilsi at grunnmodellen kan klassifiseres som en innskuddsordning, forutsatt at pensjonsordningen ikke har vilkår om regulering av pensjoner under utbetaling jf. lovutkastet § 4-21 annet ledd.

3.4 Øvrige vilkår som kan gi krav om klassifisering som ytelsesordning

Nedenfor omtales andre vilkår som vil gi krav om klassifisering av pensjonsavtalen som ytelsesordning, dersom disse vilkårene gjelder for standardmodellen eller grunnmodellen.

3.4.1 Årlig vederlag for avkastningsrisiko før uttak av pensjon

I henhold til lovutkastet § 4-11 annet ledd bokstav a skal årlig vederlag for avkastningsrisiko etter § 2-3 annet ledd knyttet til pensjonsbeholdningen før uttak av pensjon dekkes av foretaket.

Når pensjonsinnretningen beregner og belaster et årlig vederlag for avkastningsrisiko, er det foretaket som betaler for risikoen. Dette kan eventuelt medføre at pensjonsordningen må klassifiseres som en ytelsesordning. Tilsvarende gjelder for avkastningsgarantier, jf. lovutkastet § 5-8.

3.4.2 Årlig avkastning. Regulering av pensjoner

I henhold til lovutkastet § 4-21 annet ledd kan det fastsettes i pensjonsplanen at pensjoner under utbetaling skal reguleres årlig i samsvar med alminnelig lønnsvekst og fratrekkes deretter 0,75 prosent, eller i samsvar helt eller delvis med endring av grunnbeløpet i folketrygden. Årlig pensjonsreguleringspremie dekkes av årets avkastning av midlene i pensjonsbeholdningene til de medlemmer som har uttatt pensjon. Årlig avkastning som overstiger årets pensjonsreguleringspremie skal tilføres pensjonsordningens pensjonsreguleringsfond.

Dersom årlig reguleringspremie ikke kan dekkes av årets avkastning eller ved overføring av midler i pensjonsreguleringsfondet, skal udekket del av pensjonsreguleringspremien dekkes av foretaket.

Foretaket er med dette ansvarlig for å foreta innbetalinger som gjelder allerede opptjente rettigheter, hvilket tilsier at pensjonsordningen er en ytelsesordning. Hvis foretaket garanterer en minimumsavkastning, må pensjonsordningen anses som en ytelsesordning.

Det forhold at pensjonsreguleringspremien i enkelte år kan bli dekket helt eller delvis av avkastningen vil bidra til en lavere nettoforpliktelse, sammenlignet med tradisjonelle ytelsesordninger.

Spørsmålet om hvordan pensjonskostnader etter utkast til ny lov om kollektiv tjenstepensjonsforsikring skal måles, med utgangspunkt i det økonomiske innholdet i avtalen, bør utredes nærmere av Norsk Regnskapsstiftelse. De økonomiske effektene av regnskapsføringen, bør deretter aktuarberegnes. Dersom det oppstår usikkerhet om disse forholdene, kan det bidra til at et betydelig antall ytelsesbaserte pensjonsordninger omdannes til innskuddspensjon som igjen kan bidra til en massiv utstedelse av fripoliser. Banklovkommisjonen har lagt vekt på at det ved en overgang fra ytelsesbaserte pensjonsordninger til nye kollektive tjenstepensjonsforsikringer skjer en begrensning i antallet fripoliser som må utstedes.

4. Kommentarer til lovutkastet

I det følgende vil vi gi våre kommentarer til lovutkastet.

§ 2-3 Pensjonsplan

Vilkår om den årlige nullgarantien er hjemlet i § 2-3. Pensjonsinnretningene har argumentert for at det i stedet for en årlig nullgaranti kan tilbys en flerårig nullgaranti eller en sluttgaranti, som innebærer at fremtidig overskudd kan benyttes til å dekke tap.

Selv om en årlig nullgaranti skal beskytte arbeidstakernes interesser er den ikke nødvendigvis i foretakets og arbeidstakernes interesse, fordi den kan bidra til en mer forsiktig forvaltning som på sikt kan gi lavere avkastning og lavere pensjoner. En flerårig nullgaranti kan således bidra til en mer optimal aktivaallokering som kan gi høyere avkastning på sikt. Videre vil prisen foretaket skal betale for flerårig nullgaranti bli lavere enn ved en årlig nullgaranti.

Dersom nullgarantien eventuelt skal gjøres flerårig, bør man unngå såkalte innlåsingseffekter og hensynet til flytting bør derfor vurderes. Behovet for bufferkapital som følge av nullgarantien bør etter vårt syn også vurderes nærmere og gis en omtale i proposisjonen.

§ 4-3 Beregning av lønn

Banklovkommisjonen foreslår at bestemmelse i foretakspensjonsloven § 5-3 annet ledd bokstav b og c og tilsvarende bestemmelse i innskuddspensjonsloven § 5-5 annet ledd bokstav b og c ikke videreføres. Dette er begrunnet som følger i merknadene til § 4-3:

"Alternativene i nevnte paragrafers bokstaver b og c i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven er i praksis nærmest ikke benyttet. På grunn av dette forholdet og at disse alternativene anses som mindre naturlige for en kollektiv tjenstepensjonsforsikring, er de ikke videreført i lovutkastet."

Vi kan ikke se behov for å videreføre bestemmelsene i bokstav b, men vi erfarer at normerte pensjonsgrunnlag (bokstav b) fremdeles er noe i bruk i markedet.

§ 4-14 Årlige kostnader og risikopremier

Første ledd har bestemmelser om at administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen før uttak av pensjon skal dekkes av foretaket.

§ 4-14 annet ledd lyder som følger:

«Årlig vederlag for avkastningsrisiko, premie for levealdersrisiko og administrative kostnader i utbetalingsperioden, skal dekkes ved et fradrag i årlig avkastning av pensjonsbeholdningen i utbetalingstiden eller om nødvendig i den årlige pensjonsytelse som skal utbetales.»

Annet ledd nevner administrative kostnader, men ikke forvaltningskostnader. På side 131 fremkommer det imidlertid at foretaket skal dekke de årlige forvaltningskostnadene.

NIP mener at forvaltningskostnadene bør dekkes av foretaket også i utbetalingstiden, både fordi disse kostnadene tradisjonelt sett har inngått i de totale administrasjonskostnadene og videre for å unngå et eventuelt krav om balanseføring for grunnmodellen.

§ 4-18 Delingstall

Det vises til våre kommentarer ovenfor under punkt 2.

§ 4-21 Årlig avkastning. Regulering av pensjoner

Paragrafens annet ledd har bestemmelse om at det kan fastsettes i pensjonsplanen at pensjoner under utbetaling skal reguleres årlig i samsvar med alminnelig lønnsutvikling og fratrekkes deretter 0,75 prosent, eller i samsvar helt eller delvis med endring av grunnbeløpet i folketrygden.

I mandatet til Banklovkomisjonene legges følgende til grunn for regulering av løpende pensjoner:

«Kommisjonene bes for øvrig legge opp til at reguleringen av løpende pensjoner følger opp det reguleringsprinsipp som er vedtatt for folketrygden og som vil legges til grunn også for offentlige tjenestepensjoner».

En regulering i samsvar helt eller delvis med endringen i grunnbeløpet er etter vårt syn ikke i samsvar med mandatet. Hel regulering vil gi en overregulering, mens en delvis regulering på eksempelvis 20 prosent av grunnbeløpet vil gi en betydelig underregulering.

Videre fremkommer det av annet ledd at årlig avkastning som overstiger årets pensjonsreguleringspremie skal tilføres pensjonsordningens pensjonsreguleringsfond. I denne sammenheng vil vi bemerke at en delvis regulering i forhold til grunnbeløpet, eksempelvis på 20 prosent, kan bidra til at det på sikt akkumuleres betydelige midler på pensjonsreguleringsfondet. «Kan» bestemmelsen i § 4-21 annet ledd bør derfor etter vårt syn følge det reguleringsprinsipp som er vedtatt for folketrygden.

Paragrafens tredje ledd har følgende ordlyd:

«Dersom regelverket ikke inneholder bestemmelse som nevnt i annet ledd, skal årlig avkastning av midlene i det enkelte medlems pensjonsbeholdning i utbetalingsperioden utbetales som tillegg til medlemmets pensjonsytelse i påfølgende år. Når annet ikke er avtalt mellom medlemmet og pensjonsinstitusjonen skal avkastning som vil gi tillegg til pensjonsytelsen på mer enn en regulering av pensjonsytelse i samsvar med alminnelig lønnsvekst, deretter fratrasket 0,75 prosent, tilføres medlemmets pensjonsbeholdning og benyttes til tilsvarende tillegg til pensjoner som vil bli utbetalt i etterfølgende år.»

NIP bemerker at denne bestemmelsen vil medføre at det ikke er pensjonsbeholdningen som oppreguleres, og som vil gi varige tillegg til årlig pensjonsytelse, slik det praktiseres i foretakspensjonsloven. Dersom tredje ledd legger opp til at årets avkastning skal anvendes fullt og helt til pensjonstillegg etterfølgende år, vil vi sterkt anbefale at reguleringsbestemmelsen i foretakspensjonsloven videreføres, og som vil gi en langt jevnere pensjonsutbetaling til pensjonsmottakerne.

Videre viser vi til at Banklovkommisjonen i merknadene til § 4-21 gir uttrykk for at avkastningen av pensjonsbeholdningen vanligvis vil avta og at pensjonsbeholdningen vil bli brukt opp:

«Etter hvert som pensjonsbeholdningen reduseres vil også avkastningen vanligvis avta, og det vil da bli behov for å trekke oftere på den avkastningen som tidligere er tilført pensjonsbeholdningen. Lever medlemmer lengre enn det som er lagt til grunn ved beregningen av den årlige pensjonsytelsen, vil pensjonsbeholdningen bli brukt opp. Pensjonsinnretningen vil likevel måtte utbetale den årlige ytelsen til medlemmet fordi dette er en forsikret ytelse. Det vil imidlertid ikke være noen midler for å finansiere tillegg til den årlige ytelsen, og den årlige utbetalingen vil da bli utbetalt uten noe tillegg.»

NIP vil bemerke at i en forsikret ordning vil pensjonsbeholdningen aldri bli brukt opp, fordi pensjonsbeholdningen vil bli tilført dødelighetsarv så lenge forsikrede lever. Dette er et grunnleggende prinsipp for livsvarige pensjonsytelser.

§ 5-6 Investeringsvalg for foretaket

Første ledd har bestemmelser om at ved pensjonsordning opprettet etter standardmodellen kan pensjonsinnretningen og foretaket avtale at pensjonsordningens midler skal forvaltes som egen investeringsportefølje med rett til investeringsvalg for foretaket. Avtalen medfører ingen begrensninger i foretakets forpliktelse overfor medlemmene i pensjonsordningen.

NIP vil bemerke at det er adgang til investeringsvalg for foretaket i innskuddspensjonsloven. Så vidt vi er kjent med er det ingen foretak som har opprettet avtale med investeringsvalg for foretaket. Som pensjonsrådgivere for et betydelig antall foretak erfarer vi at ingen foretak ønsker å opprette en slik ordning fordi det krever at det opprettes et «investeringsutvalg» som skal sette seg inn i regelverket, som skal ha kompetanse om finansmarkedet, og som må sette av nødvendig tid og ressurser til oppfølging. Videre er det en viss risiko forbundet med dette både for foretaket og for investeringsutvalget, som skal ta beslutning om risikoprofil og aktivasammensetning på vegne av medlemmene.

I henhold til lovutkastet § 5-6 tredje ledd medfører også investeringsvalg for foretaket at avkastning og tap ved forvaltningen av investeringsporteføljen skal tilordnes foretaket med mindre annet følger av pensjonsinnretningens avkastningsgaranti. I forhold til arbeidstakerne vil pensjonsinnretningens nullgaranti formelt sett gjelde, men i praksis vil pensjonsordningen bli brakt til opphør dersom foretaket ikke klarer å dekke sine forpliktelser.

NIP vil derfor anbefale at bestemmelsen om investeringsvalg for foretaket ikke videreføres i ny lov om kollektiv tjenstepensjonsforsikring.

§ 5-8 Avkastningsgarantier

Vilkårene for avkastningsgarantier bør etter vårt syn fastsettes i forskrift og ikke i tjenstepensjonsloven.

§ 7-2 Overgangsregler

Det vises til våre kommentarer under punkt 5 nedenfor.

5. Avsluttende kommentarer

For Banklovkommisjonen har det fremstått som viktig av hensyn til arbeidslivets parter og pensjonsinnretninger at det avklares så raskt som mulig hvordan et nytt forsikringsbasert tjenstepensjonsprodukt kan utformes. Vi støtter dette, spesielt fordi mange foretak «sitter på gjerdet» og venter på de nye rammevilkårene for tjenstepensjon tilpasset ny folketrygd.

I denne sammenheng vil vi påpeke at det er viktig med overgangsregler som sikrer at bransjen får tid på seg til å gi god informasjon til foretakene og arbeidstakerne slik at foretakene kan foreta en optimal tilpasning til nye rammevilkår tilpasset foretakenes lønnsevne, økonomi og personalpolitikk. Regelverket oppleves som komplisert, og det vil for de fleste foretak som skal omdanne pensjonsordningen fra ytelsespensjon til ny tjenstepensjonslov være behov for å motta beregninger som viser økonomiske effekter for foretaket og for medlemmene.

En omdanning fra ytelsesbasert pensjonsordning til ny tjenstepensjonslov vil medføre en omfordeling av premie og pensjonsopptjening mellom eldre og yngre medlemmer og dette kan medføre at arbeidstakerne i enkelte foretak vil kreve lønnskompensasjon. En omdanning fra ytelsesbasert til innskuddsbasert pensjonsordning tar erfaringsmessig 3-12 måneder. I beste fall kan en slik prosess gjennomføres på 1-3 måneder, men vi erfarer også at slike prosesser kan ta opptil 18 måneder. En omdanning til ny tjenstepensjonslov vil neppe kunne gjennomføres på kortere tid.

NIP foreslår derfor at overgangsperioden for tilpasning til nye rammevilkår bør være to år, tilsvarende som ved innføring av foretakspensjonsloven i 2001/2003. Erfaringene med denne overgangsperioden i 2001/2003 var entydig gode.

Med vennlig hilsen

Norwegian Insurance Partner AS

A handwritten signature in blue ink that reads "Geir T. Nygaard". The signature is fluid and cursive, with the first letters of the first and last names being capitalized and prominent.

Geir Tore Nygaard
Adm. direktør